

Empreses terrassenques a l'Exposició Universal de Chicago de 1893

A la World's Columbian Exposition, inaugurada a Chicago l'1 de maig de 1893 i clausurada el 30 d'octubre del mateix any en commemoració del IV Centenari del Descobriment d'Amèrica, van concórrer, sota l'aixopluc de l'Institut Industrial de Terrassa, les següents empreses llaneres: Successors de Vieta i Cia., Bosch i Garcia, Sala i Sobrino, Alegre i Cia., Ballber i Cia., Moisès Guillemot, Agulló, Bugunyà i Cia., Successor de Narcís Argemí, Badrinas Sallent i Cia., Fontanals i Armengol, Miquel Marcet, Casals, Boada i Cia., Aymerich, Amat i Jover, Prat i fills, Cots, Ubach i Cia., Salvans germans i Busquets, Francesc Rigol, Comas i Pi germans i Cortés i Colomer. A més d'aquest grup, també va participar-hi, a la secció de brodats, Torrella Germans.

Prèviament, el novembre de 1892, l'Institut Industrial i la Cambra de Comerç formaren una comissió per tractar el tema i preparar l'assistència terrassenca a l'exposició, integrada pel president de l'Institut, Francesc Rigol i Perich, pel president de la Cambra de Comerç i diputat a Corts, Alfons Sala i Argemí, i pels industrials Josep Freixa i Argemí, Josep Garcia i Humet, i Ramon Cortés i Prat.

Per preparar i bastir l'estand que havia de servir com aparador dels productes terrassencs en aquella exposició es va utilitzar el saló de ball del Cercle Egarenc. Els treballs van començar a principis del mes de gener de 1893 i es va aprofitar també per ensenyar als terrassencs quins serien els articles que s'exposarien a Chicago.

Es tractava d'una estructura de forma el·líptica de 16 per 4 metres i 2 metres d'alçària sustentada sobre un sòcol de fusta tallada imitant la noguera i amb motllures metàl·liques, que sostenia un bastidor que permetia col·locar tot el mostrari d'estams, draperia i peces de vestir per a homes i dones, entre d'altres. La instal·lació comptava també amb un gran rètol metàl·lic a gran alçària on lluïa el nom de l'Institut Industrial de Terrassa i dos laterals de vidre amb el nom de la ciutat. De la seva execució, se'n va encarregar l'ebenista, moblista i professor de l'Escola Elemental d'Indústries de Terrassa Pere Sabater i Armengol (vegeu separata número 228, maig-juliol de 2018).

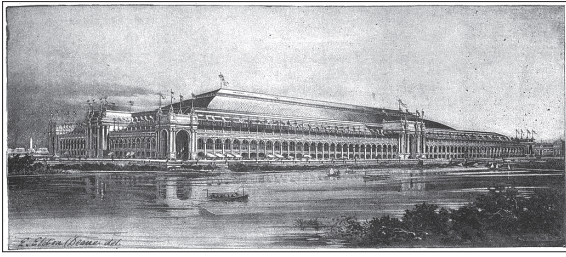
El 18 de gener de 1893, es va convocar l'enginyer forestal de l'Estat i comissari de la indústria espanyola a Chicago, Rafel Puig i Valls, i Josep Garreta, delegat del Fomento de la Producción Nacional, perquè jutgessin el treball realitzat. Aprofitant l'ocasió, també foren convidats a un dinar celebrat a l'Hotel Peninsular.

La Cambra de Comerç i l'Institut Industrial de Terrassa van aconseguir una subvenció de 2.500 pessetes al Ministeri de Foment i de la Diputació Provincial per cobrir el viatge a Chicago de cinc obrers acompanyats de Francesc Giralt i Serrà, director de la publicació terrassenca la *Gaceta de la Producción Lanera*, perquè poguessin assistir a l'exposició i perquè, com a mínim durant un mes, estudiessin i realitzessin un informe que recollís tots els progressos que es presentessin a Chicago en relació amb la fabricació llanera. Una subvenció, però, aconseguida amb grans dificultats. Per exemple, al setmanari *Ègara*, del 26 de febrer de 1893, podem llegir: «Ha sido un verdadero milagro alcanzar esa subvención de Madrid, de donde poco se logra de provecho, por lo que hay que felicitar doblemente al diputado provincial señor Sala (...)».

Francesc Giralt viatjà el 7 d'agost de 1893 a París i el dia 10 es va reunir amb els sis membres que formaven part de la Comissió Obrera de Catalunya, junt amb els quals es dirigí a Le Havre, on tot el grup embarcà el dia 12 vers Nova York, ciutat a la qual arribaren la matinada del dia 19. La crònica d'aquell viatge Giralt la va publicar a la *Gaceta de la producción lanera*, número 234, del 25 setembre 1893, i hi explicava que a Nova York van visitar diverses indústries i que, des d'allí, viatjaren en tren fins a Chicago, on arribaren el 22 d'agost, ciutat que descriu com a molt bruta, on el diner era la religió més important i on considerava que la dona estava massa alliberada.

En el cas de les visites a les empreses nord-americanes, sembla ser que no van ser gaire profitoses, ja que la majoria estaven tancades per vaga, tal com el mateix Giralt explicava a la pàgina 6 de *La Comarca* del 13 de gener de 1894.

Una vegada enviat l'estand terrassenc a Chicago, com informa la *Memoria sobre la Exposición Colombina de Chicago* (1895), de l'enginyer forestal Rafel Puig i Valls, foren moltes les dificultats per a

Palau de Manufactures i Arts liberals

Procedència: La ilustración artística, número 602, del 10 de juliol de 1893

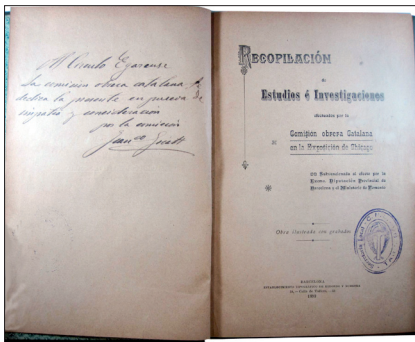
la seva instal·lació, perquè els permisos sol·licitats pel govern espanyol per participar-hi s'havien lliurat molt tard, fet que obligà a ubicar-lo al sud-oest del Palau de Manufactures i Arts liberals, en un espai on a penes cabia.

A la revista *The Graphic Chicago* del 12 d'octubre de 1893, aparegué publicat un gravat que il·lustrava l'espai anomenat Pati de la Indústria Llanera Catalana, lloc on es va ubicar l'estand de l'Institut Industrial de Terrassa. La il·lustració anava acompanyada d'una ressenya en què es lloava la qualitat i el baix preu dels productes catalans.

Respecte als brodats de Torrella Germans, a la pàgina 4 del diari *La Vanguardia* de l'11 de juliol de 1893, Rafel Puig i Valls va publicar: «La vitrina de Torrella hermanos, montada con arreglo á los dibujos de la casa, atrae las miradas codiciosas de las señoras yankees encantadas ante los primores de las muselinas de seda, bordados mecánicos al realce y pañolería de aquella casa y que se llevarían de cuajo para adornar sus casas y personas.»

Un altre dels empresaris terrassencs que va viatjar a Chicago fou el constructor de maquinària terrassenc Isidre Abelló, per tal d'assabentar-se de les últimes innovacions en maquinària, i ho feu durant el mes de setembre de 1893, després d'haver efectuat primer una gira per Europa amb el mateix objectiu.

Abans de tornar a Terrassa, Francesc Giralt també va tenir interès en inspeccionar alguns centres llaners de Filadèlfia i, després de set dies de navegació en el vapor *Lucania*, els de Liverpool, Manchester, Oldam, Rochdale i Leed.

Exemplar de *Recopilación de Estudios e Investigaciones*, elaborat i publicat el mateix 1893 per la Comissió Obrera Catalana a l'Exposició de Chicago, firmat i dedicat per Francesc Giralt i Serra al Cercle Egarenc, entitat on es va bastir l'estand de la producció terrassenca abans d'enviar-lo a Chicago

Procedència: Todocolección

Francesc Giralt tornà del seu viatge el 5 d'octubre de 1893 i, el dia 22 d'aquell mateix mes, va impartir una conferència a l'Institut Industrial sobre les conclusions a les quals havia arribat durant tota la seva gira. Aquestes conclusions formaren part del redactat de l'obra *Recopilación de Estudios e Investigaciones*, elaborada i publicada el mateix 1893 per la Comissió Obrera Catalana a l'Exposició de Chicago. Un informe en què també van intervenir Esteve Vidal i Ribas, Josep Blavia i Dagà, Pere Elias i Canut, Joan Mestres i Pons, Antoni Vallès i Masferrer i Josep Pamias i Granell.

Segons la relació publicada a la pàgina 2 del diari *La Comarca* del 10 de juliol de 1894, divuit dels vint concurrents foren els expositors terrassencs que van obtenir diverses medalles de bronze i diplomes gravats a l'acer sobre paper pergamí japonès. Aquests guardons, per cert, no foren lliurats fins al 26 de desembre de 1896, i la raó esgrimida pels organitzadors fou que el retard va ser degut al fet que s'havien encarregat al Japó. Aquell mateix 1896, alguns dels centres productors premiats van suggerir la idea de renunciar a aquells guardons, donada l'agressiva política aranzelària nord-americana encetada contra els productes espanyols.

L'estand terrassenc i els productes presentats no foren retornats a Terrassa fins al 24 de juliol de 1894. Prèviament a aquest retorn, i tal com havia passat també en el muntatge dels productes de la secció espanyola a Chicago, a l'hora del seu desmantellament tornà a regnar el caos. De fet, alguns elements no van ser retornats, fet que provocà nombroses reclamacions. Recordem que per aquelles dates la ciutat de Chicago es trobava afectada per contínues vagues, entre elles les dels treballadors del ferrocarril.